

Vart leder den enda vägen?

Höstens valutakris började i år redan i slutet på augusti. Som vanligt ledde den till höjda räntor och ett stort antal presskonferenser med ministrar, talesmän för banker och marknad och, givetvis, riksbankschefen. När detta läses kan en ny kris ha förevarit; att all kris då kommer att vara över är däremot inte troligt. Sveriges ekonomiska svårigheter är nämligen både långsiktiga och till stor del betingade av vår omvärld och nödvändigheten för oss att anpassa oss (vare sig vi vill det eller ej) till den Stora Världen utanför vårt lands gränser.

Från det idylliska Sverige (för borgerligheten 1950-talet; för socialdemokratin 1960-talet – båda vill glömma 70- och 80-talen) står vårt land nu inför sitt möte med verkligheten. Uppvaknandet tenderar att bli abrupt.

Socialdemokraterna å sin sida förefaller låsta vid det förgångna. Man bör komma ihåg att det är det enda parti som har gått till val med en affisch föreställande en yuppie i sportbil. Det var under deras tid vid makten som utlandsskulden steg lika fort som priserna på kontorshus. Att höra dem nu förklara sig beredda att överta regeringsansvaret är närmast tragikomiskt.

Sedan slutet på 1980-talet befinner sig de flesta stora länder i en långvarig recession. Det började i England och det största fallet kan komma att bli Japan. I Tyskland har nedgången ännu inte börjat. När den kommer kan den tyska – och därmed bl a den svenska – räntan sänkas. Det är därför många ekonomer runt om i världen har sagt att "det är bara en rejäl tysk skattehöjning som kan sätta fart på världskonjunkturen". Man kan räkna med att förr eller senare kommer länderna i G7 att träffas och komma överens om

en allmän och måttlig höjning av efterfrågan för att undanröja alla risker för en anankande världsdepression.

Det förefaller som om regeringen, liksom tidigare s-regeringen, förlitat sig på att konjunkturuppgången, i likhet med US Cavalry i ett otal filmer, trots allt skulle anlända i tid för att en massaker skulle kunna undvikas. Men blodbadet har nu redan börjat och undsättningen kan ännu inte ses vid horisonten. De röksignaler som kan urskiljas ser tvärtom mest hotande ut.

Detta skärper dilemmat för regeringen vad avser konflikten mellan kort och lång sikt. På lång sikt bör budgetunderskottet minska. På kort sikt är det uppenbart att minskade utgifter för staten, genom skattehöjningar eller genom nedskärningar inom t ex sjukförsäkringen eller bostadssubventionerna, leder till lägre disponibla inkomster för hushållen och därmed lägre efterfrågan på varor och tjänster – en klassisk nedåtgående spiral som existerar i verkligheten vare sig man kallar sig keynesian, monetarist, supply-sider eller socialist.

Detta gäller oavsett antalet paradigmskiften i debatten.

Det är givetvis teoretiskt riktigt att det kan vara, och ofta är, lönt att ta ett kortsiktigt obehag (hög arbetslöshet) därför att man på längre sikt (dock helst redan före nästa val) kan åtnjuta frukterna i form av lägre inflation, lägre räntor; eller högre statsinkomster, som då kan användas för skattesänkningar eller utgifter som särskilt kan tänkas uppskattas av marginalväljarna.

Varje regerings dilemma är att det obehag som drabbar folket kan bli så stort att projektet måste avbrytas i förtid. Detta

antingen därför att regeringen förlorar sin majoritet i riksdagen (om den har någon) eller att marknadens aktörer, med rätt eller med orätt, fruktar att så blir fallet och därför tvingar fram en kursändring. Om kostnaderna blir högre än regeringen tänkt sig, eller om de avsedda vinsterna med den förda politiken blir mindre, eller låter vänta på sig (jfr Majors England), kan regeringen självt "objektivt" konstatera att det gick inte så bra. Mrs Thatcher blev ju avsatt genom en kupp, liksom Gorbatsjov.

Politik kräver uthållighet. När det är kärvt får man bita ihop tänderna. Men det är inte det enda man skall göra. En lika viktig uppgift för de styrande är att förklara för väljarna vad som pågår. President Kennedy har sagt några berömda ord om ledarskapets uppgift, om att bära facklan lagom långt framför folkmajoriteten. Folket får inte tappa sina ledare ur sikte. Om de gör det är det inte folkets utan ledarnas fel.

För att lyckas med den enda vägens politik måste regeringspartiernas talesmän övertygande visa för sina uppdrags-

givare, medborgarna, att den enda vägen inte bara leder in i en svart tunnel. De måste göra troligt att de själva har en rimligt säker kunskap om tunnelns längd och hur det ser ut på andra sidan. De måste kunna göra troligt att väljarnas uppoffringar står i rimlig proportion till de vinster som kommer längre fram. Och att det är troligt att vi når ända fram.

Att gå från hög till låg inflation, från högt till lågt skattetryck och att göra det samtidigt som vi i en internationell lågkonjunktur skall vara med och utforma hur vi tycker det nya Europa skall se ut är en svår uppgift. Men det är en uppgift som den svenska regeringen inte kommer ifrån. För att lyckas med detta behövs medborgarnas stöd. Det får man först när politiken är trovärdig. Trovärdig blir den när den dels faktiskt är bra, dels när detta inses av medborgare och finansmarknader.

I stället för att bita ihop tänderna bör regeringens ledamöter sjunga ut och förklara vari det fina med regeringens politik ligger. Förklara inte bara att, utan hur och varför, den enda vägen är den rätta vägen.